

Ihotaudit

Potilasohje, Metotreksaatti

Kauppanimiä: Trexan, Metoject, Methotrexat®

Käyttöaiheet ja vaikutustapa

Metotreksaattia käytetään immunosuppressiivisena eli puolustusjärjestelmää rauhoittavana lääkityksenä iho- ja nivelpsoriaasin sekä monien muiden tulehduksellisten ihosairauksien hoidossa. Metotreksaattia käytetään myös reumatautien hoitona. Syöpätaudeissa isoilla annoksilla käytettynä metotreksaatti toimii solunsalpaajana.

Ihosairauksien hoidossa käytetyillä pienillä annoksilla on tulehdusta hillitsevä vaikutus.

Annostus

Metotreksaattihoido aloitetaan useimmiten 7,5–10 mg:n viikkoannoksella. Annosnostot ja -laskut ovat yksilöllisiä ja ne tulee aina tehdä lääkärin ohjeen mukaisesti. Tavallisesti ihotautien hoidossa käytettävä maksimiannos on 25 mg/viikko. Metotreksaattia voidaan annostella tablettina (2,5 mg tai 10 mg) tai pistoksena ihon alle (erivahvuisia annosruiskuja). Metotreksaatti otetaan aina vain yhtenä päivänä viikossa, samana viikonpäivänä ja mieluiten samaan kellonaikaan.

Tabletit otetaan runsaan nestemäärän kera ja ne ovat suositeltavaa ottaa aterian yhteydessä. Jos sinulle aloitetaan pistosmuotoinen metotreksaatti, sinut opetetaan pistämään lääke itse ihon alle.

Lääkkeen vaikutus alkaa näkyä aikaisintaan 1–3 kuukauden kuluessa hoidon aloittamisesta. Hoitoa voidaan jatkaa vuosia.

Foolihappo

Metotreksaattihoidon ohessa käytetään aina foolihappovitamiinia, joka otetaan myös kerran viikossa. Foolihapon annos on aina 5 mg kerta-annoksena 6–24 tuntia metotreksaatin ottamisen jälkeen. Foolihappoa käytetään metotreksaattihoidoon liittyvän foolihappovajeen ja mahdollisen pahoinvoinnin ehkäisemiseksi ja lisäksi sillä on maksaa suojaavia vaikutuksia. Foolihappoa on olemassa 1 mg vahvuisina tabletteina (Folvite®, Foliver®) sekä mm. Yliopiston apteekin valmistamana 5 mg vahvuisena tablettina.

Haittavaikutukset

Suurin osa potilaista ei saa mitään haittavaikutuksia metotreksaatista. Tavallisimpia haittavaikutuksia ovat pahoinvointi ja vatsavaivat, erityisesti hoidon alussa. Niitä voidaan välttää siirtymällä pistosmuotoiseen metotreksaattiin. Maksaan kohdistuvat haitat (maksa-arvojen nousu) ovat myös verraten yleisiä, mutta harvoin vakavia. Niiden ehkäisemiseksi tulisi alkoholin käyttöä välttää hoidon aikana. Muutokset verenkuvassa ovat harvinaisia. Joillakin potilailla voi esiintyä päänsärkyä tai väsymystä. Suun limakalvojen tulehtumista, hiustenlähtöä ja ripulia esiintyy harvoin.

Vakavana, joskin hyvin harvinaisena haittavaikutuksena voi esiintyä keuhkojen toimintahäiriötä, joka ilmenee yskänä ja hengenahdistuksena. Tällöin lääkitys on keskeytettävä ja otettava hoitavaan lääkäriin yhteyttä. Mikäli hoidon aikana ilmaantuu ilman selvää syytä ilmaantuvia mustelmia tai verenvuotoja, tulee tuolloin ottaa yhteyttä hoitavaan yksikköön ja verenkuvaa on tarkastettava.

Metotreksaattihoito saattaa heikentää vastustuskykyä infektioille ja se tulee keskeyttää vaikeampien ja kuumeisten infektioiden ajaksi. Tavanomaisessa flunssassa lääkitystä ei tarvitse keskeyttää.

Hammastoimenpiteiden kuten juurihoidon tai hampaanpoiston yhteydessä metotreksaattihoito on syytä tauottaa ja lisäksi suositellaan antibioottihoitoa. Kerro hammaslääkärillesi, että käytät metotreksaattia. Muiden pienten toimenpiteiden yhteydessä lääkitystä ei tarvitse tauottaa. Mikäli sinulle suunnitellaan leikkausta, kannattaa mahdollinen lääkkeen tauotus tarkistaa erikseen hoitavasta yksiköstä. Metotreksaatti ei lisää riskiä sairastua syöpätauteihin.

Yhteisvaikutukset muiden lääkkeiden kanssa

Metotreksaatilla on yhteisvaikutuksia joidenkin muiden lääkkeiden kuten antibioottien kanssa. Kerro aina lääkärille, että käytät metotreksaattia. Nykykäsityksen mukaan tulehduskipulääkkeitä voidaan käyttää metotreksaattihoitoon yhteydessä, mutta ne suositellaan otettavaksi eri vuorokaudenaikana kuin metotreksaatti. Mahansuojalääkkeitä voidaan käyttää normaalisti.

Rokotukset

Pneumokokkirokotetta ennen hoidon alkua ja vuosittaisia kausi-influenssarokotuksia suositellaan kaikille metotreksaattihoitoa saaville potilaille. Mikäli metotreksaatin lisäksi ei ole samanaikaisesti käytössä muita vastustuskykyyn vaikuttavia lääkkeitä, voidaan muitakin rokotteita ottaa tavanomaiseen tapaan ilman lääketaukoa.

Raskaus ja imetys

Metotreksaattia ei saa käyttää raskauden tai imetyksen aikana. Metotreksaattihoitoa käyttävien naispotilaiden tulee käyttää luotettavaa raskauden ehkäisyä, pelkkä kondomienkäyttö ei riitä. Kerro lääkärille, mikäli perheensisäsuunnitelmat ovat ajankohtaisia. Raskaudenaikainen metotreksaatin käyttö voi aiheuttaa sikiökuolemia ja vaikeita epämuodostumia.

sikiölle. Perheenisäystä suunniteltaessa naisten tulee lopettaa metotreksaattihoito vähintään kolme kuukautta ennen ehkäisyn lopettamista. Miesten ei tarvitse tauottaa metotrek-saattia perheenisäystä suunniteltaessa.

Metotreksaattia ei saa käyttää raskauden tai imetyksen aikana.

Hoidon seuranta

Metotreksaattihoito vaatii säännöllistä laboratorioseuranta. Hoidon aikana seurataan verenkuva sekä maksa- ja munuaisarvoa. Laboratoriokokeita otetaan kolmen, kuuden ja 12 viikon kuluttua hoidon aloituksesta ja jatkossa yleensä 3–4 kuukauden välein sekä tarvittaessa annosnostojen yhteydessä.

Lääkäri ottaa yhteyttä ainoastaan, mikäli laboratorioskokeissa ilmenee merkittävästi poikkeavaa. Lääkityksen turvallisuuden varmistamiseksi laboratorioskokeissa käyminen on ehdottoman tärkeää.

Mikäli et voi käydä suunnitelluissa laboratorioskokeissa, hoitoasi ei ole turvallista jatkaa ja se voidaan joutua keskeyttämään.

Iho- ja allergiasairaalassa käynnin yhteydessä ohjelmoidaan hoitoon liittyvät seurantakokeet, jotka otetaan HUSLAB laboratoriossa. Voit syödä ja juoda normaalisti ennen näiden verikokeiden ottoa.

Varaa aika HUSLABin verkkosivuilla: www.huslab.fi

Tarvittaessa voit olla yhteydessä hoitavaan yksikkösi.

HUS^{*}

4 (4)

Hyväksytty: 15.08.2022